

Nr 40

Utbildningsutskottets betänkande i anledning av motion om ändrade anställningsförhållanden för viss lärarpersonal i gymnasieskolan.

Motionen

1973:38 av herr Henmark (*fp*) vari hemställs att riksdagen hos Kungl. Maj:t anhåller om utredning och förslag om överförande av vid landstingens gymnasieskolor anställda KA-lärare till statligt reglerade tjänster.

Gällande bestämmelser m. m.

Inom gymnasieskolan är huvudregeln – vare sig det gäller landstingskommunal eller primärkommunal skola – att lärartjänsterna är statligt reglerade. Löne- och anställningsvillkor fastställs sålunda under medverkan av statlig myndighet och sker på grundval av de bestämmelser av organisatorisk och behörighetsmässig art om lärartjänster som meddelas av Kungl. Maj:t. Sådan undervisning, som enligt utfärdad timplan har formen av inbyggd utbildning – exempelvis undervisning i ämnena vårdpraktik och barnvårdspraktik på gymnasieskolans vårdlinje – förutsätts dock enligt 8 kap. 13 § skolstadgan bli meddelad av lärare som företaget eller institutionen tillhandahåller. För sådana lärare inrättas alltså inte statligt reglerade tjänster. Inte heller meddelas genom skolstadgan eller andra statliga bestämmelser på skolområdet några behörighetsföreskrifter för dylika. För inbyggd utbildning utgår statsbidrag med särskilt schablonbelopp. Inte bara i de nyss nämnda ämnena på vårdlinjen utan även inom motsvarande ämnen i åtskilliga specialkurser inom vårdområdet förekommer inbyggd utbildning. Principerna om inbyggd utbildning och därmed förknippade statsbidragsregler är desamma för gymnasieskolan som inom den förutvarande yrkesskolan.

Skolöverstyrelsen har i skrivelse den 6 oktober 1971 till Kungl. Maj:t angående utbildning av lärare i vissa yrkesinriktade ämnen i gymnasieskolan behandlat det anställningsproblem som tagits upp i den förevarande motionen. Överstyrelsen har i skrivelsen pekat på att inom vårdyrkesutbildningen i praktiken tillämpas varierande former för anställning, vilka ligger vid sidan av det system som tecknas i skolstadgan och under statlig medverkan slutna löneavtal. Vanlig hos landstingskommuner, anförde skolöverstyrelsen, var den modellen att vederbörande anställs på heltid i en landstingskommunalt lönerulerad tjänst, en s. k. KA-tjänst, och tjänstgör dels såsom lärare inom den inbyggda utbildningen, dels såsom lärare vid skolan i ämnen som ej har karaktär av inbyggd utbildning. KA-tjänsten ansågs som inrättad vid gymnasieskolan. Det är detta system med klinklärare som beskrivs i motionen 1973:38.

Remissyttrandena

Yttranden över motionen har inhämtats från skolöverstyrelsen, socialstyrelsen och Landstingsförbundet.

Skolöverstyrelsen (SÖ) anser att det i motionen aktualiserade anställningsproblemet bör utredas förutsättningslöst och kan således inte tillstyrka att uppdraget läses till en på förhand bestämd lösning.

Med erinran om och hänvisning till sin förutnämnda skrivelse till Kungl. Maj:t den 6 oktober 1971 har SÖ i sitt remissyttrande i övrigt anfört följande.

Motionären anför, att anordningen med s. k. klinicklärare har fördelar för undervisningens bedrivande. Såsom framgår av skrivelsen den 6 oktober 1971 är det även enligt SÖ:s mening, främst från pedagogisk men även från organisatorisk synpunkt, högst väsentligt att en och samma person kan få såväl undervisa vid skolan som följa och undervisa eleverna vid den inbyggda delen av utbildningen. Därigenom möjliggörs integrering av teoretisk och praktisk undervisning samtidigt som onödig upprepning undviks.

SÖ delar även motionärens uppfattning att det är angeläget att nu rådande anställningssystem tas upp till närmare övervägande. Det är emellertid en komplicerad fråga att åstadkomma ett från skilda synpunkter helt tillfredsställande anställningssystem. Det är inte givet att en lösning i linje med motionens förslag är den mest ändamålsenliga och realistiska. I skrivelsen den 6 oktober 1971 ansåg sig SÖ endast kunna framföra vissa synpunkter på tänkbara alternativ och konsekvenser därav. SÖ ansåg, att utredning borde ske i anslutning till statsbidragsfrågorna genom en särskild arbetsgrupp på departementsnivå. Någon sådan har inte bildats. Statsbidragsfrågorna -- jämte andra principiella frågor som rör ansvarsfördelningen mellan stat och kommun i fråga om skolväsendet -- utreds emellertid numera av utredningen Skolan, staten och kommunerna (SSK).

SÖ har således intet att invända mot att en närmare utredning i ämnet kommer till stånd, lämpligen genom att den aktuella delen av SÖ:s skrivelse överlämnas till SSK för att tas i beaktande vid fullgörandet av dess utredningsarbete. Ett dylikt uppdrag måste emellertid gälla en allsidig utredning. SÖ kan inte tillstyrka att -- såsom föreslås i motionen -- uppdraget läses till en på förhand bestämd lösning.

Socialstyrelsen har inte funnit något att erinra mot motionsyrkandet från de utgångspunkter ämbetsverket har att bevaka i sjukvårdsorganisatoriskt och utbildningsplaneringsmässigt hänseende.

Under framhållande av att Landstingsförbundet redan tidigare betonat vikten av att gymnasieskolans undervisning blir likvärdig oavsett om den bedrivs av landstingskommun eller primärkommun och att de speciella förhållanden som präglar undervisningen för bl. a. vårdområdet inte i sig utgör skäl för specialregler för den landstingskommunala gymnasieskolan har förbundet ställt sig bakom syftet med motionsyrkandet. Landstingsförbundet anför i huvudsak följande.

Styrelsen är mycket väl medveten om de pedagogiska fördelar som ligger i att eleverna redan under utbildningstiden ges möjligheter att erhålla praktisk undervisning vid vårdinstitutioner. En naturlig konsekvens av statsmakternas ställningstaganden rörande den inbyggda utbildningen borde ha varit att ge den lika ekonomiska resurser som gymnasieskolan i övrigt, dvs. 100 procent statsbidrag till de lärare som har att undervisa/handlea eleverna. Redan nu kan konstateras -- som förbundet befarade -- att extra ordinära åtgärder har måst vidtagas av skolhuvudmännen för att någorlunda uppnå en tillfredsställande integration mellan skola och arbetsställe/institution. Bland annat har landstingen på så sätt tvingats inrätta lärartjänster på KA-plan (landstingskommunala) i stället för U-plan (statligt reglerade).

Motionens syfte att de nuvarande av landstingen inrättade KA-tjänsterna vid landstingens gymnasiala vårdskolor skall omändras till statligt reglerade tjänster på U-plan tillstyrkes. Förbundsstyrelsen vill samtidigt peka på att nuvarande detaljreglering snarast bör ses över som leder till en större frihet för skolhuvudmännen. Det är väsentligt att en förändring, enligt motionärens syfte, på detta område inte binder lärarens möjlighet att verka över hela sitt utbildningsområde. I en kombinerad praktisk/teoretisk utbildning är det angeläget, att varje lärare i yrkesämnen får fungera såväl i de teoretiska som i de praktiska utbildningsskedena. Först då kan integrationstanken mellan den teoretiska och praktiska utbildningen uppnås.

Förbundsstyrelsen vill samtidigt påtala det faktum, att nuvarande bestämmelser för exempelvis lärarutnyttjande regleras mycket ingående av bestämmelser, som staten fastställer, och därför bör bli föremål för översyn inom ramen för den statliga utredning som har att utreda ansvarsfördelningen mellan skola, stat och kommun (SSK-utredningen) i fråga om grundskola och gymnasieskola.

Utskottet

År 1972 tillkallades en särskild utredning för att överväga ansvarsfördelningen mellan stat och kommun i fråga om grundskolan och gymnasieskolan (SSK). Den i motionen 1973:38 behandlade frågan om statligt eller inte statligt reglerade tjänster för inbyggd utbildning enligt 8 kap. 13 § skolstadgan har direkt samband med de statsbidrags- och kostnadsfördelningsfrågor som SSK har att behandla.

Utskottet delar uppfattningen att det inte är tillfredsställande att i skolstadgan ett system för anställningsförhållanden m. m. anges och förutsätts, medan i praktiken andra -- och därtill varierande -- system tillämpas. Utskottet är vidare ense med skolöverstyrelsen om att den förevarande anställningsfrågan måste utredas förutsättningslöst och utan den bindning till viss lösning som förordats i motionen 1973:38. Då emellertid denna utredningsfråga ligger inom det uppdrag som givits SSK anser utskottet att riksdagen inte behöver göra något speciellt uttalande i anledning av motionen 1973:38.

Utskottet hemställer

att riksdagen avslår motionen 1973:38.

Stockholm den 17 oktober 1973

På utbildningsutskottets vägnar

STIG ALEMYR

Närvarande vid ärendets slutbehandling: herrar Alemyr (s), Wikström (fp), Larsson i Staffanstorp (c), Mårtensson (s), Richardson (fp), Nordstrandh (m), Elmstedt (c), Gustafsson i Barkarby (s), fru Gradin (s), herr Johansson i Skärstad (c), fru Dahl (s), fru Sundberg (m), herrar Sundgren (s), Svensson i Kungälv (s) och fru Nordlander (vpk).